

Palle var ikke ensom og forladt

Jeg har valgt at beskrive nogle personers historie og skæbne for på denne måde at illustrere og belyse de mange faktorer, der spiller ind i arbejdet med psykisk udviklingshæmmede.

Stemninger, følelser og samspillet de involverede imellem er næsten umuligt at få frem på anden måde. Hist og her stopper vi op og fokuserer på forsorgen, den pædagogiske udvikling, og ikke mindst hvad rørte sig i de politiske kredse og i forældrekrede.

Udviklingen fra «privat» forsorg til Statsforsorg, til udlægningen til kommuner og amter var en lang kamp, hvor mange stille og roligt i anonymitetens dunkle skær i al beskedenhed uden de store armbevægelser utrætteligt trak det tunge læs. Vort samfunds tilbud i dag er baseret på disse menneskers indsats, uden den, havde man ikke nået de samme resultater.

Noget af Palles forsorgshistorie

Palle var mongol (Downs syndrom) og efternøler som nr. fire i søskendeflokken. IK 40-45. Intelligensalder ca. 4 år. Levealder 24 år. Tilsyneladende er han udstyret med et godt helbred, men dør pludseligt som 29 årig.

Familien er forholdsvis velstillet med villa, vovse og Volvo. Palles ankomst i denne verden opfattede familien først som noget af en katastrofe, men charmetrolden overbeviste dem hurtigt om sin berettigelse til en plads i familien. Familien tvivler dog på deres egen styrke, kan de klare dette? De er ulykkelige, er det Guds straf?

De beslutter at tage en dag ad gangen og familien får et nyt liv og kan fortsætte deres harmoniske tilværelse, blot med oplevelser, ingen havde haft anelse om før, for Palle er udstyret med usædvanlige evner og er et barn med særprægede initiativer.

Palle bliver undervist på en af åndssvageforsorgens skoler. Af det traditionelle skolestof lærer han kun det, han anser for nyttigt for ham. Da han skal visiteres (placeres) af os til ungdomsskole og beskæftigelse på værksted, må vi konstatere, at han kun kan læse /genkende) skilte, som han bruger på sin vej rundt i verden.

Talbegreber ligger det ualmindelig tungt med, men han har en formidabel evne til at give for lidt penge ud, når han køber og har en engels tålmodighed, når han venter på at få penge tilbage.

Vi gjorde et forsøg med ham til en fest: Her viste det sig, at han meget bevidst prøvede at snyde, så en eller anden fornemmelse af talstørrelser, havde han dog. Han gav altid for få penge ud, stod længe med fremstrakte hænder og krævede penge tilbage, men da vi gik ret hårdt på ham, tilstod han og afslørede et kendskab til penge op til 10 kr.

Palle bor hjemme og burde kunne klare transporten selv til og fra institutionen med offentlige trafikmidler. Uden al tvivl lå Palles talenter indenfor teaterverdenen, idet han med få midler kunne parodiere stort set alle. Især sangstjerner måtte holde for.

Arbejde, produktion kedede ham, og da han var en mand med sans for ganens lyster, fandt han mange venner. Det gjorde ham noget overvægtig og uafhængig af det sure slid for ussel mammon.

Groft udtrykt charmede Palle sig til lækkerierne, han nassede.

Fysisk træning var absolut ikke hans livret, hvis ikke det lignede noget, han havde set på TV. Han led konsekvent af hukommelsessvigt indenfor de aktiviteter, der ikke lige passede ham, f. eks til svømning glemte han altid badetøjet og mente sig derfor berettiget til at blive fritaget. Der skulle leges, det skulle være lystbetonet og netop til vore fodboldkampe var han i sit es.

Altid huskede han sit omfattende udstyr, intet var overladt til tilfældigheder. Palle, som til daglig ugenert forlangte, at vi skulle snøre hans sko, var nu pludselig på mystisk vis i stand til at binde snørebåndene på fodboldstøvlerne i samme kunstfærdige mønstre som professionelle fodboldspillere. Under kampen «styrtede» han rundt og plagierede en eller anden berømt spiller.

Dommerhvervet gjorde han på den måde mere end svært, for uvilkårligt tiltrak han sig al opmærksomhed og trods sit tilsyneladende store løbepensum, var han sjældent i boldens umiddelbare nærhed, dertil var han simpelthen for gumpetung. Men der blev gået til sagen, derfor blæste dommeren simpelthen kampen af, når han frygtede, at Palle var nær ved at kollapse.

Ingen problemer, spillerne kunne jo ikke klokken.

Palle og gæster

Centralinstitutionen var Danmarks nyeste og mest moderne, ikke kun bygningsmæssigt, men også i sine tilbud til beboerne, Den var bygget til 425 beboere, men godt 500 boede dér pga. den herskende pladsmangel. 300 kom hjemmefra, hver dag for at blive undervist, beskæftiget og plejet, der var således tale om en massiv, konstant overbelægning.

Gæsterne var studerende eller forsorgsmedarbejdere fra Danmark eller den øvrige verden. Til større studiegrupper var et fast program:

- 1.** Besøg på afdelinger og værksteder, hvis der blev ytret ønske derom blev undervisning i en eller anden form vist.
- 2.** Kaffebord, med en følgende orientering om centret og dets tilbud.
- 3.** Spørgsmål og udveksling af viden og erfaringer.

Formålet med disse institutionsbesøg var dygtiggørelse af personale, men institutionen tog på eget initiativ også kontakt til det omliggende samfund. Strategien var klar, broer skulle brydes, de åndssvage skulle ud, de skulle ikke bare gemmes væk. Skoler, ungdomsklubber, foreninger blev inviteret indenfor.

Af nød blev flere skolers svømmehaller brugt flittigt. Et resultat blev et tæt samarbejde mellem de omkringliggende skolers praktikundervisning og omsorgsafdelingen. Formålet var at forberede normaliserings- og integrationsbestrebelsene Vi gav gerne de besøgende en kort orientering om institutionen og dens beboere, som senere viste gæsterne rundt, som regel med et stk. personale diskret i baggrunden. Afslutningsvis kaffe, sodavand eller lignende afpasset til gæsterne.

Derefter var der tid til spørgsmål, og som regel var der mange. Ved disse «venskabsbesøg» opstod mange positive kontakter mellem beboere og gæster, flere børn inviterede i samråd med forældrene vore ældre hjem og kom selv jævnligt på besøg. De unge i kommunens ungdomsklubber blev ofte et beskyttende skjold, mod andres chikanerier,

når beboerne trissede rundt alene i nærmiljøet. Vi var tilbage i tid; men fremme i menneskelig udvikling; igen færdedes «landsbytossen» i sin landsby, den moderne integration var på vej.

Katastrofealarm

I festsalen, som også var kirke, indendørs fodboldbane og gymnastiksal dukker en af mine sekretærer op. Forlegen, trippende, venter hun tålmodigt på, at jeg holder en pause. Hun ved på forhånd, at jeg bliver sur, når jeg forstyrres i de få undervisningstimer, jeg havde som skoleleder. Hun forklarer problemet, som er to svingende fulde busser med gæster. Hun har prøvet alt for at få dem afsat, men forgæves.

Jeg er redningsplanken. Gymnastikholdet var meget svært handicappede, både fysisk og psykisk.

Vi var to lærere, to omsorgsassistenten og en til to ergoterapeuter. Tværfagligt samarbejde kaldes det. Medarbejderne sagde:

«Vi klarer resten, stik bare af». Jeg drev af sved, der var ikke tid til at skifte træningstøjet ud med nogle repræsentative klude.

«Du kan godt gå sådan», siger Karin, *«folk har godt af at se, at vi gør noget ved det».*

Af sted over stok og sten, op til busserne.

Her sad et par chauffører og hyggede. *«Hvor er gæsterne?»*

«De er lige blevet hentet af en ung mand, han gik den vej med dem».

Telefonerne glødede, hvem Fanden har kidnappet gæsterne? Snart kom en tilbagemelding fra en afdeling, vi har hele hytten fyldt med gæster, vi kan dårligt være her, så mange er der.

Ubemærket listede jeg ind. Hvad skuer mit øje?

I centrum af de andægtigt lyttende gæster stod såmænd Palle.

Han pludrede løs, engang imellem kom udenlandske brokker, det var gloser fra fjernsynet. Arme og hænder blev flittigt brugt til at understrege hans budskaber. Jeg fik fat i afdelingspersonalet.

«Hvorfor Fanden har I ikke stoppet ham?»

Nu blev de knotne. *«Du kan da selv stoppe ham, hvis du nænner det, men er det ikke synd, han har det sjovt, og gæsterne keder sig i hvert fald ikke. Forresten kan vi ikke vide om det er et af dine mange skøre påfund, du brokker dig jo tit over al den tid, du bruger på besøgende».*

Er det egentlig ikke meget rimeligt, at beboerne selv viser deres institution frem? Det er, når alt kommer til alt, deres».

Palle og jeg får øjenkontakt, han erkender for sig selv, slaget er tabt, ballet er slut. Elegant slår han ud med armene og præsenterer skolelederen. Palle skulle have en skideballe, ingen tvivl om det, men ydmyges skulle han ikke.

Nu præsenterede jeg Palle, som en af de elever, vi gav specialundervisning på et kursus for guider. Gæsterne fik forklaret, at vi på grund af forrygende travlhed havde valgt Palle som substitut, indtil jeg nåede frem. Jeg håbede, at de var tilfredse med hans indsats. Hvis de var det, syntes jeg, vi passende kunne give Palle tre korte og tre lange Hurraer med på vejen.

Personalet bad jeg diskret om, at få Palle væk og af vejen og i øvrigt betro ham, at han ville få buksevand, når jeg var færdig med gæsterne.

Palle var resten af dagen forsvundet fra jordens overflade.

Palle skal lære at færdes i trafikken

De fleste hjemmeboende blev kørt til Oasen i særlige busser hver dag. Det var dyrt, det var tidskrævende også for os, der skulle få hele dette vældige apparat til at fungere, men væsentligst var dog, at mange elever havde mere end to timers transporttid hver vej.

Vi beslutter at gøre noget også ved dette. Løsningen er trafiktræning og selvtransport med indlæring i brug af offentlige trafikmidler. Hjælpe midler bliver fremskaffet og fremstillet. Vore militærnægtere skaffer en lyskurv, bygger en mikserpult til skift af signaler og får lyskurven hængt op i vejkryds på Oasen.

Trafikregulering på Palles måde

Fint, vi går til frokost. Da vi kommer tilbage til lyskurven, er der stor tumult, biler holder, folk skændes. Problemet er igen Palle.

Han har fundet ud af mikserpulten. Gir grønt lys til en bil, og når den så lige skal smutte over, får den rødt. Ingen kører over for rødt, og da der pludselig er rødt til alle sider, bliver der rigtig panik.

Dette bliver for meget også for Palle, som er på vej væk fra scenen, da vi ankommer og løser problemet. Hold bliver dannet og også trafikundervisningen bliver trindelt, systematisk og detaljeret.

Første trin var at lære eleverne at bruge fortovet.

Når en gade skulle krydses, skulle afstand til biler og deres hastighed vurderes osv. Problemerne hobede sig op, nogen løste vi, andre måtte vi glemme. Værst var nok at sikre sig, at hjerneskedede kunne læse trafiksignalerne. Deres øjne flakkede rundt, hvad de så, forblev en gåde, mange var helt ude af stand til at kommunikere.

Vor frygt for ulykker var bekymrende. Hvor langt kunne man stramme den? Erfaringer havde ingen af os. Et indlæringstrin var at lade eleven køre alene i offentlig bus i en nøje indlært rute med et skift og lærere strategisk, men diskret placeret, parat til at skride ind, hvis der gik kage i det.

Palle kan ikke finde tilbage til institutionen

Systematisk træner vi eleverne i nogle flere bus- og S – togsruter. Det går godt. Næste proces er, at lære eleverne, hvad de kan gøre, hvis de ikke kan finde tilbage. Man kan jo spørge en betjent. Vi tager på en politistation og får overbevist vennerne om, at danske betjente er nogle søde, nuttede fyre, der brænder efter at hjælpe netop dem.

Men tiderne har ændret sig, i dagens Danmark skal man lede længe efter en betjent i byens gader. Betjente er i vore dage noget, der suser forbi i en bil. Hvis ruder syv er ude, må de godt tage en taxa. Vi træner dem i at tage en taxa, de får lov at stoppe en i forvejen hyret taxa, de lærer at skelne mellem en fri og en optaget taxa. Vi var uhyre grundige.

Absolut intet var overladt til tilfældigheder. Hver elev bliver udstyret med et kort om halsen, en slags «kadaverskilt».

Learning by doing.

Af mange grunde kan man ikke indlære psykisk handicappede en funktion ved blot at holde foredrag.

Evne til at abstrahere er en mangelvare. Det kræver et vist mod af os, men især også af dem, at turde råbe en taxa an. Når de først kunne, kræver det tålmodighed og til tider grove midler at lære dem, at man ikke må stoppe alle københavnske taxaer, fordi man synes det er sjovt.

På det står navn, adresse, og om en bøn om man vil ringe til os, eller lodse vor elev op i et offentligt trafikmiddel eller eventuelt hyre en taxa. Af skiltet fremgår også, at taxiregninger vil blive betalt af os.

Det går godt. Men telefonen ringer. Man ringer fra Kjeldsens chokoladeforretning på Vesterbrogade, de har en grædende, fortvivlet, yngre herre stående, han kan ikke finde hjem. Vi spørger:

«Har de givet ham slik? Ja, det er jo synd for ham»!

«Spiser han slikken? Ja! Han nærmest æder, han har en glubende appetit».

Det var Palle. Vi bad den søde dame om at sparke ham hårdt, hvor man er højest, når man plukker jordbær, smid ham ud af butikken og giv os Deres telefonnummer, for vi vil da gerne senere sige pænt tak for Deres indsats og give Dem en forklaring.

Palle dukker senere op, hans overvægt var ikke blevet mindre.

En uforudsigelig variant, skolelederen bliver til grin

En morgen er jeg næppe kommet på arbejde før forstanderinden ringer. Karin siger:

«Forstanderinden vil gerne have, du kommer på hendes kontor nu.»

«Noget er helt galt, for der er en skraldgrinen i baggrunden».

Forstanderinden rækker mig kadaverskiltet, og siger:

«Jeg fik dette skilt af en chauffør sent i nat og betalte regningen, der står tydeligt, at skolen betaler, ikke sandt? Det er da Deres underskrift, ikke?»

Jo, det ville jeg da ikke benægte. Hun havde betalt 1100 kr.

«Jamen, man kan da ikke køre i Taxa for så mange penge».

«Sagtens,» siger hun, *«for det er lige hvad Freddy har gjort».*

«Hvad har den slyngel bedrevet?»

«Jo, som De ved, sad Freddy i nogle år på lukket afdeling på Rødbygård og i går kom han til at tænke på sine gamle venner dér. Han viser skiltet, beordrer en taxa til at lægge lidt ud til gaver til vennerne, men bruger også alle sine lomme penge til tobak, snus og cigaretter. Freddy beder chaufføren køre ham derned og vente på ham, for han skal jo hjem igen. Freddy dukkede op i nat. Der var jo megen postyr, og jeg løste problemet i natkjole ved at lægge ud for skolen».

Jeg undskyldte mange gange, at jeg var skyld i hendes ulejlighed,

men skolens overanstrengte budget blev plaget endnu engang.

Forstanderinden bad mig med et lunt smil om ikke at være for hård ved Freddy, han havde jo gjort det i en god mening, og så har Freddy haft en så god dag, at han sikkert aldrig vil glemme den, det vil De da ikke ødelægge, vel?

Vi satte prop i og blev en erfaring rigere. Freddy var ifølge journalen ufattelig dum, men var han nu også det?

Palle bliver «udlært» vi skaffer ham derfor et mimrekort, der gælder for hele HT området. Derved sparede skole og forældre lidt penge. Han kan køre, når som helst, hvor som helst fra Helsingør til Køge.

I vor tankeverden var der ikke fantasi til at forestille sig, at en på papiret dybt åndssvag ville gøre andet end, hvad vi havde lært ham.

Men vi blev klogere.

Palle som lærervikar

Palle afprøver mimrekortets muligheder. Han møder mere og mere uregelmæssigt. På vej til sit «embede» – «arbejde,» kommer Palle lige til at slå en smut ind på en kommuneskole. Det har ringet ind. Skolebørnene har stillet op i skolegården og afventer på rad og række klassevis, de respektive læreres ankomst.

En lærer er ikke dukket op, klassen venter i gården, men ungerne fordriver kedsomheden med lidt fis og ballade. Palle fortæller dem på sin pludrende facon, at de skal stille sig to og to og ellers være stille og rolige. Det er syvende klasse, ballademagere af rang, men de lystre.

Det går jo godt, synes Palle, ind i klasseværelset med ungerne.

Palle forlanger, at de skal stå stille og roligt ved deres pladser, dette var uvant for disse ungdomsoprørere, men uvist af hvilken grund, gjorde de det.

«Sæt jer». De sætter sig uden den sædvanlige larm. Palle begynder at undervise, formodentlig har han holdt foredrag af en slags.

Klassen sidder med store forventningsfulde øjne og følger Palles optræden ved podiet. Man kan høre en knappenål falde til jorden.

Der bankes på. Palle siger myndigt, «kom ind».

Det er inspektøren. Denne er ikke et sekund i tvivl og lemper mod børnenes vilde protester Palle ud på gangen.

Inspektøren ringer til Oasen, men man tror, at han vil klage og derfor ryger han ind i vor noget specielle konstruktion for klager, «sylteren. Når folk vil brokke sig, er de sædvanligvis ret ophidsede og skælder og smælder. Derfor var første trin i behandling af klager at berolige klageren.

Røret blev blot smidt ned i en skuffe, med jævne mellemrum forsøgte «klagebehandleren» at sige ja og amen - jamen det forstår vi da godt, og selvfølgelig har de helt ret, det er da også for galt, det skal man da ikke finde sig i.

Næste trin var så, når klageren skulle tage en dyb indånding at betro ham eller hende, at det var forkert nummer, eller han var røget ind f. eks. i skrædderiet, gartneriet, køkken, maskinhus, eller hvad, der nu var for hånden. Nu ville man så omstille ham til nogen, som man formodede, måske kunne hjælpe ham.

Han blev stillet om til en anden venlig sjæl, der var adviseret og så begyndte det forfra, ned i skuffen osv. Efter to tre skuffeture var de fleste modne til en fornuftig snak. Inspektøren havde travlt, havde en fornemmelse af vort geniale system, afbryder skuffetur nr. to og ringer op igen.

Nu indleder han samtalen med: *«Jeg vil ikke klage, blot meddele osv.»*

En halv time senere er jeg fremme for at hente Palle. Nu har jeg altid været lidt nysgerrig, så Palle får besked på at blive i bilen, der er buksevand til dig, hvis du smutter. Palle lover at blive.

I klassen fortæller jeg børnene lidt om mongolisme og Palles usædvanlige evner. Derefter beder jeg børnene fortælle mig, hvad Palle har bedrevet. Der er ikke to ens forklaringer. Hvert enkelt elev har sin version af sin oplevelse.

Hvad Palle har sagt, er der ingen, der ved. En elev påstår, at han talte engelsk en overgang, nej siger en anden, det var da tysk, jamen han talte da også italiensk osv. Jeg tilbød klassen et besøg på Oasen med Palle som rundviser, de måtte da godt tage inspektøren med.

Det gjorde de så. Kedelig var Palle ikke.

Hvis denne del af Palles evner eller intelligens kom i et autoriseret testapparat, ville det slå ud med betegnelsen:

Palle er socialt særdeles velbegavet.

En af mine første større fejl var med mine erfaringer fra Folkeskolen at sammensætte (sortere) eleverne, så de lå inden for stort set samme handicapområde. Debile for sig – imbecile – svagtsynede – hørehæmmede – osv. for sig.

Palle beviste denne tankes fejlagtighed. Social adfærd, samspillet mellem mennesker kom i forgrunden. Vor og Palles synliggørelse af åndssvage især inden for skoleverdenen resulterede i, at mange elever fra naboskoler ønskede at komme i praktik på Oasen og senere valgte at uddanne sig inden for systemet.

Ekstraordinær samtale med forældrene

Palle havde uden al tvivl fået for lang snor. Palles påfund og initiativer frydede os, men vi var også bekymrede og vi bliver enige om, at jeg skal kontakte forældrene. Stemningen var noget anspændt, jeg følte mig forsigtigt frem, diplomat har jeg aldrig været og ville meget nødtigt såre disse brave mennesker.

Moderen spørger jeg:

«Kan jeg melde ud om vore problemer med Palle? Sandsynligvis er vi ikke enige, men det er så op til Dem at rette mig og give mig Deres holdninger og synspunkter».

Forældrene kørte uroligt i stolene, endelig spørger faderen:

«Vil du klage over Palle».

«Nej, da, vi er meget glade for Palle, selvfølgelig klovner han og laver numre, men han liver da dejligt op i en barsk hverdag. Problemet er, om vi skal fortsætte i skolen, for tilsyneladende lærer Palle kun det, han selv synes er interessant for ham, så spilder man ikke hans tid? Han optager på en måde en plads og ventelisterne er lange».

Faderen siger: *«Vi ved da godt at professor bliver han aldrig, men se bare hvordan han futter rundt med busser og S-tog, han har selv været på Bakken, i Tivoli og i forskellige ungdomsklubber, det er da noget, vi aldrig har drømt om før, vi kan se, hvorledes han hele tiden udvikler sig og bliver mere og mere selvstændig. Han elsker at bage, noget har han da lært i skolen».*

«Ja, og det er mig der skal gøre rent bagefter, for det har I åbenbart ikke lært ham». sagde moderen.

«Jeg forsvarede os, vi har prøvet, men det gider han ikke, han er som de fleste mænd». sagde jeg, *det største problem for os er, at Palle futter rundt.*

Forsorgen har jo ansvaret for ham, når han er på Oasen, vi kan kun leve op til dette, hvis vi giver Palle en meget kort snor. Det synes vi er synd, for han har det bedst, når han kan gå sine egne veje, men jeg er her for at høre Deres mening».

«Vi er da også bekymrede, men det har vi lært at leve med og vi siger altid: Palle dukker nok op, før eller senere, i hvert fald når han er sulten».«

«Vi var enige, Palle skulle have nogle gardinprædikener om at overholde aftaler, og vi skulle lære ham hele og halve klokkeslæt, så han havde en chance for at passe tiderne. Nu kunne jeg i en mere afslappet stemning fortælle om Palles indirekte betydning i skolen. Palle placerer vi på hold med meget aggressive elever, når det hele er ved at gå op i en spids, har Palle en forunderlig evne til at få gemytterne til at falde til ro. På den måde kan vi undervise elever, som vi aldrig tidligere har kunnet klare. Palle kan lide at gå i skolen, så hvis De synes, fortsætter vi». Vi fortsatte med undervisningen.

Du skal lige vide;

Skolelederens kontor var utraditionelt; døren var altid åben for alle. Toilettet kunne bruges af alle. Var der kaffe på kanden kunne man tage sig en kopfuld, hvis man havde lyst.

Møblementet var fundet i kældrene af den simple grund, at vidt forskellige ting blev fremstillet på kontoret. Alt var robust og brugervenligt. Mange syntes, det var skørt, men det havde sine fordele, hvis man ville have sidste nyt, så var det i denne nyhedscentral.

Vi havde fingeren på pulsen.

Palle fører samtale med ansøger

Jeg har været ude en rum tid og kommer tilbage til kontoret. På min stol sidder Palle og taler i telefon. Endnu har han ikke opdaget mig. Ingen tvivl, han har igen udgivet sig som værende skoleleder.

På en anden stol sidder en nydelig herre, en lærer, der søger job. Palle har udspurgt ham og gjort notater. Jeg havde meget om ørerne og brutalt siger jeg til Palle, så er det nok for i dag – ud – nu. Lidt vage protester, han skrider. Ansøgeren havde aldrig set en mongol før, han havde siddet og krøllet tæer, man kunne jo aldrig vide.

Vi grinede lidt, da vi havde overstået præsentationen, og jeg havde vist ham Palles notater, der bestod af kruseduller. Palle kunne hverken læse eller skrive.

Jeg trak en skuffe ud i skrivebordet og smækkede benene op.

Telefonen ringede, jeg ekspederede samtalen. Per, hed den nye lærer, han siger nu:

«Palle tog telefonen på nøjagtig samme måde som dig, han sagde nøjagtigt det samme til indledning, samme stemmeføring og selv den måde, du sidder på, efterlignede han præcist.

Han kan da ikke være åndssvag», men det var han altså.

Dyr er sundhedsfarlige

En bitter strid opstår ude på afdelingerne. Meningerne er delte, nogen er forargede, andre lettede. En ældre, nydelig beboer har ønsket sig en undulat i årevis. På hendes fødselsdag har nogen ladet hatten gå rundt. Hun får en undulat. De forargede tænker kun på rengøring, sådan et dyr sviner.

Man kan da bare lære damen at gøre rent, det kan hun sagtens. Argumenterne fjtter rundt. En læge hidkaldes og finder i al sin visdom ud, af at kræet er sundhedsfarligt.

Papegøjesyge og alverdens sygdomme kan bryde ud. Basta.

Et lægeligt forbud blev udstedt.

Der er nu to veje frem.

Den ene er ind i gasovnen med uhyret eller åbent oprør.

Nu har jeg altid været en fredens mand og blandede mig trods adskillige opfordringer langt uden om.

Her ses det sundhedsfarlige – stridens æble en undulat i bur.

Er hunde bedre til psykologi end psykologer?

Men jeg havde et problem hjemme. Jeg gik meget på jagt og havde derfor to jagthunde. En lille tæppetisser til gravjagt, en dejlig lille australsk terrier og så en rigtig hund af modsat køn, en stor ruhåret hønsehund. Denne var en brugshund og lystrede stort set kun mig, den lyttede til de øvrige familiemedlemmer, men med modifikationer. På jagt var den vant til at aflive anskudt vildt, ræve tog den i et snuptag, vips var de stendøde.

To gange havde den tidligere taget sig ret så kærligt af ubudne gæster, vi låste aldrig dørene. Den kommer i løbetid, og den lille gimper, så vi er ved at gå i spåner. Altså tager jeg Bonnie med på arbejde. Vi bor på landet og hunden blev næsten aldrig ført i snor, kun hvis der var katte eller andre lækkerier i nærheden af en trafikvej. Katte var en af hundens svagheder, al den stund, at jeg skød ret mange udtærede sommerhuskatte hver vinter.

Jeg har opdrættet og dresseret flere af disse ruhår igennem tiderne, og erfaringsmæssigt var jeg altid bange for, at de skulle forvolde ulykker, hvis et eller andet fjols bar sig tåbeligt ad. På hundeudstillingerne var der trådgitter for burene, og man kunne læse: «Hold fingrene væk».

Familiens yndling – en australsk terrier, var en tæppetisser af Guds Nåde, købt til gravjagt, men det eneste den ikke røg i hovedet på, var det, den var anskaffet til – ræve.

Bonnie - en tysk ruhåret jagthund kom i løbetid. Den lille gimpede dag og nat, vi var på sammenbruddets rand. Hvordan den bar sig ad, vides ikke, men den fik gennemført et «samleje», eller når det er hunde, hedder det vel, at de parrede sig. Heldigvis var abort for hunde fuldt lovligt.

Hunden fik derfor i de første timer megen opmærksomhed fra min side, den havde fået en plads på sit tæppe og blev der. Ingen problemer.

Palle braser bare ind, maser hen til hunden, den vælter sig om på ryggen, den vil sætte pris på, om Palle vil klø den på maven. Han klør den. Den blev luftet, det vakte opmærksomhed, undren, at jeg bare lod hunden stryge af sted.

Nogen havde bemærkninger til hundeholdet, men det var bevidst altid uden for min hørevidde. På kontoret opdagede jeg noget aldeles besynderligt ved hundens adfærd.

De åndssvage reagerede den overhovedet ikke på, de kunne klappe og gøre ved, ganske som børnene hjemme havde gjort.

Jeg trak vejret lettet.

Personale ville klappe og demonstrere deres hundetække. Nogen fik allernådigst lov, andre fik knurren og rejste børster. Pludselig kan jeg se, der er system i det her. Personer jeg kun talte, knurrede hunden af, personer jeg havde positive relationer til, var hun imødekommende overfor.

Hvordan kunne hunden uden brug af psykologiske test så sikkert skelne mellem så mange vidt forskellige mennesker?

Åndsvage kunne futte ud og ind, drikke min kaffe, hugge viskelædere, blyanter, clips og hvad de ellers kunne finde. De kunne endog gå i skuffer og skabe, den reagerede kun ved at bede dem klø sig på maven.

På Oasen var mange mongoler mere end 60 år gamle. Antallet af nyfødte mongoler har mod forventning ikke ændret sig i de sidste mange år, fostervandsprøver, scanning og DNA test, samt muligheden for abort skulle have bragt tallet ned. Måske ligger forklaringen i, at flere kvinder føder første barn i en senere alder end tidligere.

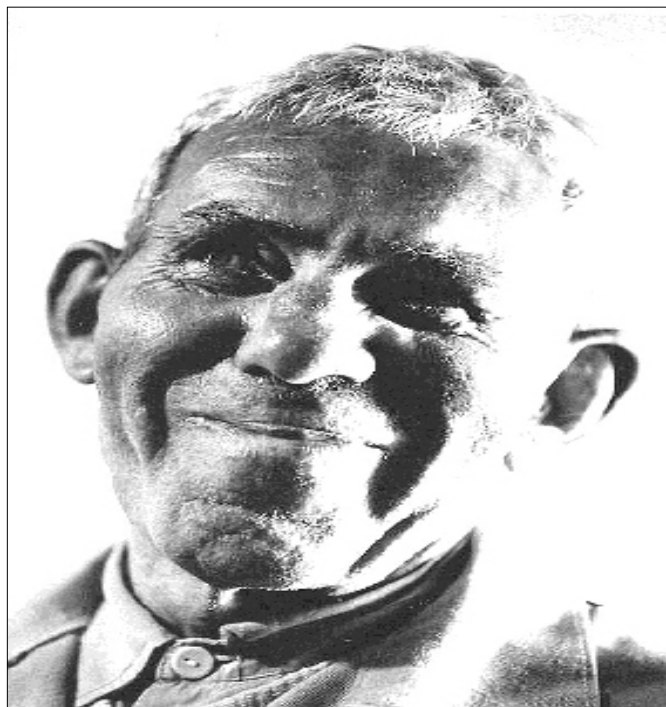
Vordende forældre kan stå i den mere end svære situation – skal svangerskabet afbrydes eller? Palle er et af mange eksempler på, at et mongolidt barn ikke nødvendigvis betyder katastrofe.

Denne familie fik et nyt liv, katastrofen udeblev, men tag ikke dette eksempel som, at jeg ensidigt er imod abort. Det svære valg er helt og holdent forældrenes. De har lov til at rådføre sig med eksperter, men glem ikke en snak med forældre, der har problemet.

Ofte høres: Mongoler bliver ikke ret gamle. Generelt må man nok give folk ret. Palle blev 29 år, men Arne er et af mange beviser på, at handicappedes overlevelse er afhængig af forældre og det omgivende samfund.

I Nazityskland havde man racehygiejne. Flere generationer handicappede forsvandt i nazitiden. – 750.000

Palle og Arne, som du ser her, ville have været nogle af dem. Da jeg arbejdede i Bangladesh, så jeg kun to mongoler, begge var fra velhaverfamilier. I Bangladesh forsvinder nyfødte med synlige handicap straks efter fødsel, sporløst, sandsynligvis i nærmeste flod. Børnedødeligheden dér er abnorm høj.

Den «nye» undervisningsleder sygemeldes

Min chef, som var vendt tilbage fra en anden stilling, sygemeldes for længere tid og jeg konstitueredes i stillingen. Det er en centerlederstilling med vide beføjelser og megen magt. Mine skuldre blev tynget af for mig nye, men venlige mennesker, som skulle gøre sig heldigt bemærkede.

Jeg væmmedes ved disse spytslikkere og fedterøve.

Men det var nu ikke alle, der fedtede.

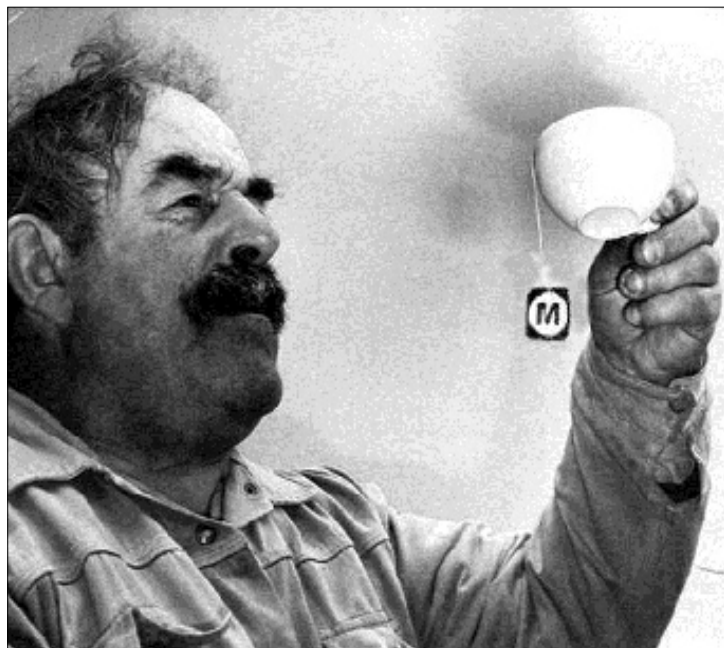
En pyroman aflægger besøg

Det banker på døren – kom ind, den lindes forsigtigt, og en ældre herre står ærbødigt afventende med sine træsko i hånden.

Jeg var travlt optaget og siger lidt irriteret, kom dog indenfor. Han stiller træskoene pænt udenfor og står i sit arbejdstøj, nærmest i retstilling, med sin noget besynderlige bør af en hat krampagtigt foran på brystet. Sid ned.

Han protesterede og blev demonstrativt stående.

Jeg tog ham i hånden, sagde pænt goddag og præsenterede mig. «Hvad hedder du»? «Hans». «Hvad kan jeg gøre for dig»?

Pyromanen Hans.

Dresseret – specialist i husdyrbrug, men her var ingen dyr – næste speciale blev at klunse og samle gammelt brød, finker og cigarskod fra de «rige.»

Jeg forsøgte at sælge dette billede for Hans til te-firmaet, men fik i stedet for kongens mønt kasser med te.

Institutionens forbrug var dækket i flere år.

Han sagde en masse, den rene skære ordgrød, volapyk, jeg forstod absolut intet. Han blev noget sur, kunne jeg se, jeg kalder på Jytte, min sekretær og beder hende hjælpe mig. Her kom forklaringen.

«Hans vil bare have sin seddel», siger hun. Hans havde sin gang hos lokale bagere og slagtere, hvor han fik gammelt brød og finker, som var hans livret. «Det er da noget pjat, Hans! Du kan da bare gå ud og ind som det passer dig».

Nu væltede ordene ud af Hans i protest, han kunne absolut ikke færdes udenfor Oasen uden sin udgangstilladelse. Okay, han fik en seddel, jeg fandt nogle stempler, viste dem til Hans, du kan selv vælge de stempler, du vil have.

Jeg bød ham på en smøg, men nej tak, glad trækker han en gammel forkullet snadde frem og en dåse med cigarskodder.

«Det skal du sku da ikke ryge, vil du ikke have en cigar?»

Næh»! Det turde han ikke. Jeg gættede nu på, at han var bange for at blive beskyldt for at have stjålet den.

Jeg tændte cigaren for ham, idet jeg brysk siger:

«Sæt dig og ryg, det er en god cigar, du får nu en seddel, den kan du bare vise frem, så er der ingen, der tør brokke sig. Du kan bare sende dem her til mig, så skal jeg nok ordne dem».

Han fik en seddel, hvorpå der stod:

Undertegnede konstituerede undervisningsleder i den kongelige, beredne danske Åndssvageforsorg har givet Hans et stk. cigar med tilladelse til at ryge den, hvor det passer ham.

«Se her Hans, vi giver den nogle stempler. Hvilke vil du have?»

Hans fik en cigar i lommen og så var det ud, jeg skulle videre i dagens tekst. Men der var en forklaring på hans adfærd. Hans havde fra lille dreng været beskæftiget i staldene på en institution. Stalden brænder og Hans bliver af den højere videnskabs tro vogtere testet og udnævnt til brandstifter og pyroman, anbringes som ungt menneske uden dom af nogen art på en lukket afdeling.

Her lider han, til han bliver omkring 50 år, hvor min chef tilfældigt støder på Hans, fatter sympati for den halvgamle fyr, og kan se, at der er tale om en fejlanbringelse for at sige det mildt og får ham lirket ud i "friheden" på Oasen. I mange år havde chefen Hans med sig hjem på besøg, og det udviklede sig til et langt og varmt venskab. Dette blev nu i mangel af bedre, overført på mig. Årene i isolation havde været et langt mareridt for friluftsmennesket Hans.

At han var uskyldig og retsløs er vel overflødig at nævne. Hans var på alle måder ufarlig. Hans gik med frygten for, at vilkårlighederne i vort samfundsapparat skulle spærre ham inde igen. Selv om undervisningslederens repræsentationskasse med cigarer var stor og altid fuld, misbrugte Hans det aldrig. Beskedent kom han to tre gange på en uge. Men Hans var dresseret og kuet. Hans havde venner, en af dem var forvalteren, som også var jagtinteresseret og med ham fik jeg ofte en snak.

En dag fortæller forvalteren: *«Hans har overnaturlige evner. Når dyr var syge, eller f. eks. en so skulle fare, eller en ko kæmpe, vågede Hans dage og nætter, han var ikke til at drive væk, før fødslen var lykkeligt overstået. Præcist vidste han, hvornår fødslen ville finde sted, og i god tid forberedte han alt for at bistå dyret.*

Var noget galt, havde Hans sine egne metoder, han var den perfekte fødsels-hjælper, dyret blev hjulpet så smertefrit, som det var muligt, hans omsorg for de små kræ senere var rørende».

På papiret var Hans idiot, men jeg har tit tænkt på, om det var fordi, man skulle give sig morderlig god tid for at forstå ham. Havde eksperterne haft det? Hans kunne hverken læse eller skrive.

Et hop i tid – dum – klodset – ubetænksom

Et hold tyske katolikker; nonner og præster var gæster en dag og ved den afsluttende snak, hvor de kunne stille spørgsmål, var de mere end tamme, for at sige det mildt, var deres Jah wohl und Jah wohl til at brække sig over.

For at få lidt fut i fejemøget, bad jeg om tilladelse til at stille dem et par spørgsmål. Natürlich! Hvad gør I for og ved de voksne åndssvage og specielt for de ældre åndssvage? Der blev stille, meget stille. I selv samme sekund, vidste jeg, at her trådte jeg i spinaten.

Ingen af dem kunne svare. Den eneste, der kunne var mig selv.

«Nåh, ja!» sagde jeg, «det må I undskylde, jeg havde glemt, at Hitler løste problemet for jer». Hvad dækkede min udtalelse over?

Handicappede er dårlige soldater. Handicappede kan avle andre handicappede. Det fremgår ikke ligefrem af Nürnbergtavlerne, den nazistiske racelov. Hvad gør man så i et land, der kun vil have overmennesker? Man driver racehygiejne – kastrerer – steriliserer eller vælger med tysk, arisk, germansk grundighed, den billigste løsning.

Man slår skravlet ihjel!

I Tyskland indrettede nazisterne specielle ferielejre, (Lebensborn) hvor udsøgte eksemplarer skulle avle ariske, germanere, som var velegnede til undertrykkelse af undermennesker. Man bollede på livet løs – på kryds og tværs af moralske og etiske normer – stønnende Heil Hitler under vellystens orgier. Formål? Kanonføde.

Rekorden skal have været 1.000 svangerskaber på en uge. Hvis man er kynisk, kan man vel sige, at selve fremgangsmåden i sig selv har været mere underholdende og lystig end at få skabt en ny verdensborger

Dr. Mengele blev kendt for sine eksperimenter med børn. De 20 børn blev fra KZ-lejr hængt på denne skole. De var så afmagrede, at de hang sprællende i rebene indtil «barmhjertige» SS'ere afsluttede seancen ved at knække nakken på børnene.

Nu, skal man jo ikke ødsle med værdierne, så derfor gik tyske læger med i en lang række forsøg af medicinsk og anden art. Giftgassen, som senere blev brugt i koncentrationslejrene, blev først afprøvet på handicappede ariere.

En dansk læge Wæver eksperimenterede også, under krigen ganske vist på fanger i en koncentrationslejr. Det lykkedes ham at udvikle medicinpræparater, som han forsøgte at sælge efter krigen til medicinalfirmaer. Efter krigen blev han af «gode» danske kolleger hjulpet til Sverige og forsvandt ad SS rute Nord til Syd Amerika, dermed undgik han at blive retsforfulgt i Danmark.

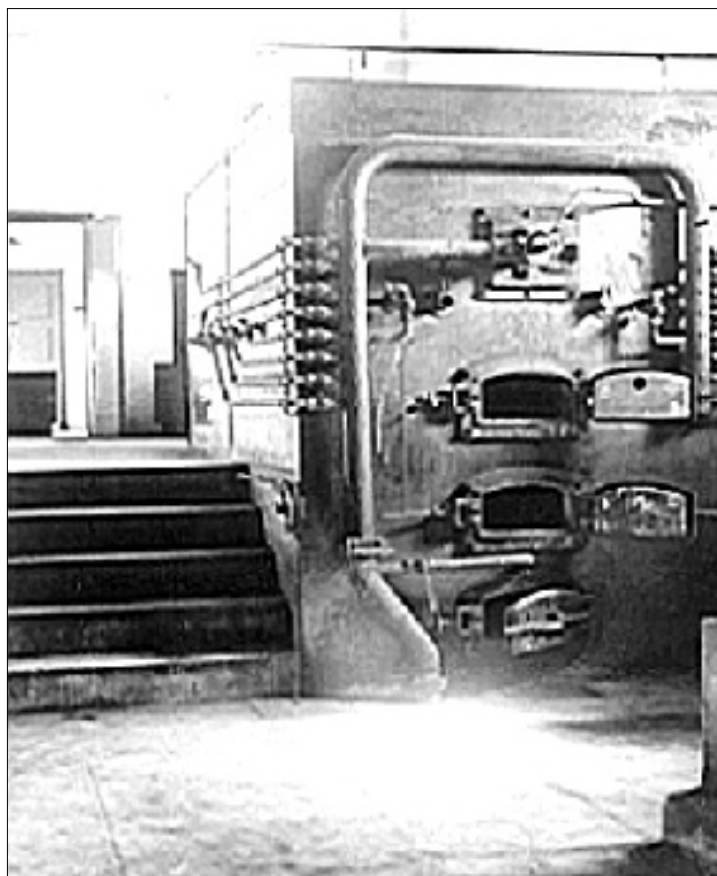
Men eksperimenterne kostede jo penge. Hvordan skaffede man så dem? Udgifterne blev afholdt af Freundeskreis der Reichführers SS, dennes vennekreds bestod af 12 repræsentanter for tysk bank og erhvervsvesen. I.G. Farbenindustrie købte kvindelige koncentrationslejr fanger for en pris af 100 mark pr. stk.. Kvinderne brugte man til afprøvning af forskellige medicinske præparater, f. eks. dødbringende sovemedicin. Man var fra I.G. Farbenindustriens vedkommende stærkt utilfreds med fangernes ernæringstilstand, (de var for udhungrede) og forlangte afslag i prisen. Prisen blev reduceret og I.G. Farben kunne præstere et overskud, som steg fra 535 millioner mark i 1936 – 37 til 846 millioner mark i 1940-41.

Det gik jo godt, så hvorfor lade sig nøje?

Befolkningerne i Tjekkoslaviet, Polen og den besatte del af Sovjet skulle på længere sigt udryddes, men først skulle deres arbejdskraft udnyttes. Man havde opfundet en metode, således, at man på få minutter med røntgenstråler kunne sterilisere fødedygtige kvinder, der som arbejdskraft for det tredje rige, var for værdifulde til at gå direkte i krematorieovnene. Polen var allerede inddelt i sterilisationsdistrikter. Germansk grundighed igen.

Ved besøg i KZ-lejren Theresienstadt i 1947 fik jeg forevist et af de mange rum anvendt til kirurgiske eksperimenter. Eksempel: (hvor meget kan narkosen (bedøvelsen) nedsættes ved amputationer, uden at patienten dør?)

I et andet rum var enormt store fryserum. Det mere end kneb med at få de tidligere fanger til at fortælle om disse forsøg. Først fedede nazisterne fanger op; undersøgte dem i hoved og numse for at sikre sig, at de havde samme modstandskraft som en god arisk, germansk soldat, ellers havde forsøgene ingen videnskabelig værdi.

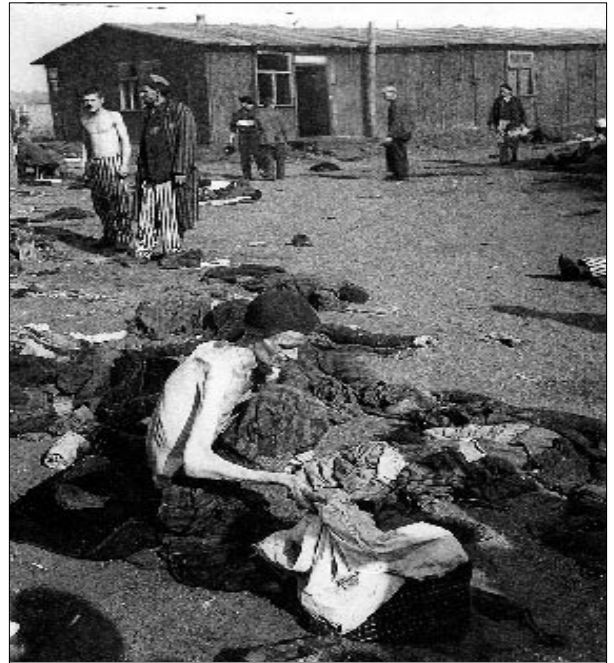
I 1947 var jeg på besøg i koncentrationslejren Theresienstadt i Tjekkoslaviet og forsøgte der at tale med et par tidligere fanger. De havde ingen familie, ingen fremtid, de brugte deres sparsomme kræfter på at bevare rædslerne for eftertiden, det skulle jo nødtigt gentage sig.

Har fangerne haft held med anstrengelserne?

De var levende døde. Ingen smil, ingen mimik. Jeg så krematorierne, hvor knoglerester stadig vidnede om forbrydelserne,

Denne herre kunne ikke bruges til nazistiske eksperimenter.

Han var for afmagret; det ville koste for meget at fede ham op.

Derefter gik forsøgene i gang. Man iklædte fangen div. uniformsdele, eller speciel udrustning og satte dem til afkøling i køleskabet. Metodisk kunne man dermed finde frem til hvilken udrustning, der var bedst på Østfronten under forskellige temperaturer og samtidigt få helt sikre informationer om forfrysninger og overlevelschancerne.

Man lod ikke staklerne dø af forfrysninger, næh, man hev dem ud af fryseskabene så betids, at de kunne bruges i den kirurgiske forsøgsafdeling, hvor man amputerede de frosne lemmer med og uden bedøvelse. Overlevelse? Irrelevant spørgsmål, «svinet» (undermennesket) skulle under alle omstændigheder slås ihjel, før eller senere. Smart? Problemet var kun, hvordan skulle han aflives? Nazisme i renkultur.

Men det havde jeg glemt, de tyske nonner må undskylde.

Medlidenhedsdrab

Emnet har jeg berørt tidligere og meningene er delte. Dønningerne fra nazisternes masseudryddelser og deres herrefolksteorier med efterfølgende undertrykkelse ligger gemt, men ikke glemt hos mange, derfor drejer debatterne sig ofte om at undgå enhver lighed med nazisme. Derfor bringer jeg dette. Igen er yderpunkter på banen – et er modstandere, som under ingen omstændigheder kan acceptere drab på et menneske. Den mere moderate fløj stiller dog nogle betingelser. Her er nogle af dem:

1. Den enkelte borger skal være håbløst syg og lidende. Denne vurdering skal foretages af læge.

2. Mennesket skal selv udtale ønske om, at få sit liv afsluttet. Ønsket skal udtales, hvor vedkommende er ved sine fulde fem og i overværelse af vidner.

3. Aflivningen skal foretages af læge. Denne kan ikke påføres tvang, han skal udføre handlingen af egen frie vilje. Skal disse kriterier være opfyldt, falder medlidenhedsdrab på åndssvage bort i 99,999 % af tilfældene.

Medlidenhedsdrab – hvorfor? – hvorfor ikke?

***Hvis man bevarer liv fysisk,
forpligtiger man sig dermed til at holde liv i det åndelige liv,
hvor sparsomt det end kan synes at være?***

Da jeg på min første rundtur stod på Oasens spastikerafdeling tænkte jeg: Hvorfor holde liv i sådanne vanskabninger?

Klogelig holdt jeg mund, småsnakkede med de forskellige, så på deres arbejder og blev igen målløs.

Her var det fineste håndarbejde udført af mennesker, der dårligt kunne løfte en finger. Alle blev glade for min interesse, og over at jeg gav mig tid til en snak. Flere forstod jeg ikke et ord af, men når det kneb, rykkede en «medpatient» til undsætning og tolkede. Indbyrdes gik snakken dog uden besvær.

I den efterfølgende praktik på en af vore mammutinstitutioner blev jeg igen konfronteret med tanken, hvorfor holde liv? Min oplevelse af samspillet mellem personale og »staklerne» viste mig, at her var alligevel trods alt noget, svært beskriveligt ganske vist, fordi det var noget med følelser og kærlighed.

To gange om året gik jeg fra klient til klient på Oasen for at sikre mig, at vi fra skolens side ikke overså nogen. På en af disse runder fandt jeg «kirurgers mislykkede snit», en dame på 26 år, der var så vind og skæv, at det trodser enhver beskrivelse. Kirurger havde uden held forsøgt at hjælpe damen med et utal af operationer.

I 26 år havde hun ligget og kigget på fluelortene i lofterne. Kunne vi gøre noget? Var det ikke på forhånd håbløst? Var hun underviselig? Ville det ikke være spild af ressourcer? Vi havde ikke overflod.

Jeg var i tvivl, men skal man ikke lade tvivlen komme den hjælpeløse til gode? Jeg bad om hjælp – nogle kolleger så på damen.

Svaret var entydigt. Når man ikke har forsøgt at gøre noget psykisk – sjæleligt – om man vil – har man ingen viden. Derfor skal vi forsøge.

Man gik i gang og ved en døv døvelærers indsats blev skabt et kommunikationssystem, så pigen kunne meddele sig til andre. To år senere kunne pigen læse og ved hjælp af speciel skrivemaskine meddele sig til andre. Fra at have været isoleret, fik hun nu en tilværelse, hvor hun i en ret speciel kørestol, blev en del af det samspil, der var mellem mennesker på Oasen.

Abort

Lægevidenskaben er gået frem, men som så meget andet kan den være et gode, som ved misbrug let kan blive en svøbe. I dag er det muligt ved fostervandsprøver, ved moderkagetest og ved scanning at fastslå med rimelig sikkerhed om et foster udvikler sig normalt. Dermed har vordende forældre mulighed for, når det konstateres, at fosteret måske kan udvikle sig til et handicappet barn at afgøre, om de vil afbryde svangerskabet. Igen tales der om mord på et levende væsen og forargelsen er stor især i kirkelige kredse, så stor endda, at en dansk præst har afbrændt bøger i lighed med nazisternes Krystalnat i 1938.

Den danske sociallov (Steinckes socialreform fra 30. erne) gav lov-hjemmel for at sterilisere eller kastre danske borgere, der afveg fra det normale, (epileptikere, åndssvage m.m.). I hvilket omfang loven og dens diskriminerende administration var nazistisk inspireret, skal jeg afholde mig fra at bedømme, men karakteristisk for tidens tankegang var den under alle omstændigheder.

Genetisk forskning

En helt ny verden er dukket op, da man nu indenfor en lang række sygdomme, med DNA prøver kan forudsige med en vis sikkerhed, hvor stor chancen er for at få et afvigende barn. Igen er meninger delte, men jeg tror, at jeg ville gøre behersket brug af den viden, vi nu har. Kloning møder stor modstand i næsten alle kredse. En ekspert har været på banen og skildret sin forsknings vidunderlige nye verden. Nu kan man ved gen – manipulation undgå fødsel af svagtbegavede, nu skal vi producere genier. Pressen var hård ved ham og han har stukket piben ind, men hvor længe? Hvad bliver det næste?

Kan man stole på eksperter?

Når jeg skal vurdere en eksperts udtalelse, sker det ud fra min sunde fornuft. Jeg spørger:

1. Hvem betaler ham?

Begrundelsen herfor er det berømte ekspertudsagn, at malere, typografer og andre, der beskæftiges med letfordampelige væsker, har pådraget sig hjerneskaderne på grund af druk.

2. Hvor ofte har eksperter forårsaget uoprettelige skader på mennesker og natur i deres forsøg på at bryde naturlovene?

Her er et par enkle eksempler:

I USA fandt man frem til, at gråspurve spiste en uforholdsmæssig stor del af kornhøsten. Konsekvent udryddede man dyrene. To år efter havde man den mindste høst i generationer. Forklaringen var skadedyr. Disse var uden for høstsæsonen en vigtig bestanddel af gråsurves naturlige føde.

I Kina fandt man frem til, at gråspurve var skadelige. I byen Beijeng (Peking) fik diktatoren Mao på sin elskværdige facon byens 10 millioner indbyggere til i en uge – dag og nat at klappe i hænderne, således at gråsurvene ikke kunne finde hvile.

De drattede simpelthen ned fra himlen og blev aflivet. To år senere blev størsteparten af byens træer ødelagt af skadedyr.

Da jeg var i Bangladesh havde man udryddet næsten alle frøer i og med, at de var en vigtig indtægtskilde som eksportvare til Kina. Resultat? Rishøsten slog fejl. Igen var problemet, at disse dyr indgik i naturens kredsløb.

Lad mig tilstå, at jeg hverken tror på Gud eller Fanden, men på, at vor natur er guddommelig, og at hvis vi små mennesker piller ved dens mangfoldighed, kan vi meget let bevæge os ind i en blindgyde, vi ikke kan komme ud af igen.

Derfor skal der ikke eksperimenteres med vor natur – endsige med mennesker, ethvert forsøg på at skabe præmieindivider er et tilbageslag – racehygiejne efter nazistisk model.